

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Iesu S. Theol. Professoris
Theologia Tripartita Sive Resolutiones Polemicæ,
Speculativæ, Practicæ, Controversiarum, & Quæstionum,
etiam recentissimarum, quæ in Schola, & ...**

Missionarijs, & alijs animarum Curatoribus, & Theol. studiosis solerter
accommodatæ ...

Complectens copiosè Resolutiones Theologicas, etiam modernas, ad
praxim accommodatas

Archdekin, Richard

Antverpiæ, 1682

§. 2. Dissolvuntur aliquorum Theologorum argumenta, Cum modernis
recenter adjectis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40873

Sed in prædictis semper observandum, Usus opinionis minus probabilis locum non habere, ubi agitur, non tantum de honestate actionis, sed insuper de valore operis, ut in administratione Sacramentorum extra necessitatem, vel ubi intercedit certa alterius injuria, aut lex, aut conventio procedendi ex certioribus, ut in Judice, & hujusmodi aliis.

Ex his patet, tam ratione, quam praxi in omni genere hominum prudentissimorum, sententiam hanc, quam vocant benigniorem, semper locum & usum habuisse: & cum illa consistere viam prudenter formandi conscientiam in operando practicè certam & securam. Via veritatis objectivæ unica est, & in tramite indivisibili consistens, quàm certò attingere paucis datum. Nonne igitur æquè laxitatis arguendus, tam qui ad sinistram per nimium sentiendi rigorem, quàm qui ad dexteram per nimiam benignitatem ab hoc indivisibili tramite declinat? Nonne æquè injustum, ligare ad indebita, quam à debitis absolvere? Ut ergo laxi non simus, utrumque caveamus.

S. 3.

Dissolvuntur aliquorum Theologorum argumenta.

Objectis primò, Qui sequitur opinionem minus probabilem, minusque tutam, incurrit majus periculum peccandi, quam si amplecteretur opinionem probabiliorem, ac tutiorem. Hoc verò existimari debet illicitum, ut quis sciens, volensque se violandæ legis periculo exponat.

D 2

Ref-

Respondeo negando antecedens, & id quod gratis supponit. Nego inquam, illum qui opinioni five magis five minus probabili adhæret, ullum peccandi periculum adire: frustra igitur de majori periculo disputatur, ubi nullum incurritur. Certus enim est se prudenter, adeoque licite agere, quando procedit ex opinione quam constat esse verè probabilem, five niti ratione vel autoritate non levis momenti: qui autem prudenter agit non potest formaliter peccare, etiamsi contingeret objectum circa quod versatur esse materialiter malum, five aliqua lege prohibutum. Nullum igitur hic incurritur periculum peccati formalis, omne autem periculum peccati materialis semper evitare nullâ lege jubemur, uti etiam ex resolutione, & dispensatione summorum Pontificum supra demonstravi.

Instat tamen iterum Wendrochius hoc Syllogismo, ut ipse arbitratur, gravissimo; sed nullius ponderis, si rectè libretur. Ille inquit, contra conscientiam agit, qui id facit quod conscientia judicat non esse faciendum. At cum aliquis probabilius esse censet, aliquid esse illicitum quam licitum, utique etiam probabilius esse judicat fugiendum id esse, quam faciendum. Ergo qui sic affectus operatur, procedit ille contra lumen ac judicium suæ conscientie.

Respondeo, admissâ majori, falsam esse minorem quæ subsumitur, nec minus fallacem esse consequentiam quæ inde deducitur. Falsum, inquam est, quod probabilius censet id sibi fugiendum esse, quam faciendum: imo certò statuit actionem suam, hic & nunc licite exercendam, dum probabili ratione, adeoque prudenter
judicat

judicat legem non obstringere, nec eam sibi factis innotescere. Itaque imperitè supponit Wendochius hæc duo semper esse connexa: objectum quocunque modo judicari malum, sive lege prohibitum; & actionem quæ tendit in objectum semper judicari illicitam: cum tamen sæpe contingat legis prohibitionem tam imperfecto judicio innotescere, ut prudenter concludere possim me illâ non obligari.

Obiicit idem tertio, argumentum desumptum ex sequela in materia fidei periculosa. Si licet alicui, contra propriam opinionem quam judicat probabilem, sequi alienam sententiam æquè aut minus probabilem, eique tutò acquiescere: ergo etiam Hæreticus, qui eo devenit ut veritatem Ecclesiæ Romanæ judicet esse probabilem, poterit nihilominus suæ hæresi adhærescere, & immori; quam nempe ob auctoritatem suorum Ministrorum æquè, aut etiam minus probabilem esse decernit.

Respondeo, negando consequentiam. Quia Hæreticus ille non potest bonâ fide sistere in ista opinione probabili, quia potest, ulterius investigando notas veræ Ecclesiæ, veritatem fidei certò deprehendere: adeòque imprudenter acquiescit opinioni tantum probabili illius rei, in qua potest certitudinem attingere, dummodò in veritate investiganda moralem diligentiam adhibeat. Insuper in materia fidei peculiare est, quod ipse error materialis, annexa habeat incommoda maxima, in carentia Sacramentorum, aliorumque mediorum ad salutem conducentium. In aliis autem actionibus merè ad humanos mores & commercium pertinentibus, cum non detur via ad certam rei veritatem perveniendâ

78 Pars 3. tract. 3. De Opinionum probabilitate
quocunque studio inquiratur, prudenter acqui-
escit animus veritati probabiliter inventæ, cum
non possit morali diligentia veritatem certam
& indubitatam attingere. Fateor autem in qua-
vis materia, si cum morali & moderata diligen-
tia promptum sit ad certam rei veritatem pene-
trare, licitum non esse sistere in opinione tan-
tum probabili: atque ita consequenter assero, in
die jejunii fas illi non esse vesci carnibus qui ex
diverso pulsu campanarum probabile judicat
nondum adesse horam noctis duodecimam, si ex
instrumento mathematico quod in promptu ha-
bet, certò possit horam noctis explorare. Nihil
igitur ex hac sententia incommodi redundat, in
quo vel ipse Wendrochius, vel ejus affectu ali-
quam laxitatis, aut malæ fidei speciem redar-
guant.

Objicies quartò, cum Sinnichio, dictum Chri-
sti, *Ego sum veritas*, non autem dixit, ego sum
probabilitas. Ergo non licet sequi opinionem
merè probabilem.

Respondeo in simili forma. Dixit Christus, *E-
go sum ostium*, non verò, ego sum fenestra. Ergo
necessè est semper intrare per ostium, nunquam
per fenestram. Dico igitur hanc objectionem
posse in ipsum auctorem retorqueri. Si enim ex
eo quod Christus dixerit, *Ego sum veritas*, illicitum
sit amplecti opinionem probabilem, nefas etiam
erit sequi sententiam probabiliore aut moraliter
certa, sæpe enim contingit illis non subesse veri-
tatem, cum judicium quod nobis apparet mora-
liter certum, possit falli, & omni veritate destitui.

Instat tamen ex autoritate S. Augustini lib.
de util. credendi cap. 11. „Quod intelligimus de-
bemus rationi, quod credimus auctoritati,
quod opinamur errori.„ Ergo opinio ad ni-
hilum

hilum valet nisi ut à veritate aberremus. Quia, inquit Sinnichius, opinantem latet veritas etiam dum adest, adeoque sic agit ac si veritas semper abesset.

Respondeo, S. Augustinum loqui de opinione longè diversa à iudicio probabili, de quo hoc loco disceptamus, uti patet ejus verba attentius expendenti eodem cap. II. Tria, inquit, alia hominum genera profectò improbanda ac detestanda, primum est opinantium, id est, eorum qui se arbitrantur scire quod nesciunt. Ubi disertè ostendit se agere de opinione quæ adjunctam habet æstimationem falsam, eorum scilicet qui putant suam opinionem esse perfectam scientiam, quod semper est erroneum: opinioni autem de qua hic agimus, nemo nisi fatuus ejusmodi persuasionem adjungit, cum agnoscant omnes opinionem esse assensum incertum, & à scientia omnino diversum. Neque verum est quod adjungitur, opinantem sic agere ac si veritas semper abesset. Quia etsi is iudicet opinando posse falli, non existimat tamen suæ opinioni falsitatem actu subesse, imo probabile iudicat suam opinionem veritati conformem esse, seque cum probabili veritatis notitia prudenter procedere. Quâ ergo veri specie dici potest, illum qui opinatur falsitatem implicite semper amplecti, atque ita agere ac si veritas omnino abesset?

Objicies quintò, cum Mercoro. Si licitum foret sequi sententiam merè probabilem, Adam & Eva manducando pomum vetitum immunes fuissent à violatione præcepti divini: quia poterant pro se obtendere sententiam probabilem, quæ docet legem pænalem non obligare in conscientia, cum Navarro, Lessio, Valen-

80 *Pars 3. tract. 1. De Opinionum probabilitate*
tia, aliisque: præceptum autem primis parentibus impositum prolatum est in forma legis pænalis, In quacuaque die manducaveritis moriemini. Ergo excusandi sunt primi parentes à peccato formali, & posterius ab originali, si norunt sibi formare conscientiam artificio sententiæ probabilis.

Respondeo, negando illud Assumptum, quod plusculum præfert salis, quam scientiæ. Siquidem ignorat Adamum & Evam nullam habuisse opinionem sive probabilem, sive improbabilem in primo illo statu innocentiae, ut disertè docet D. Thomas Q. 18. de veritate art. 6. ubi sic concludit: Ex quo patet quod solum in eo (primo homine) nulla falsa opinio fuisset, sed penitus nulla opinio in eo fuisset, & quidquid cognovisset secundam certitudinem cognovisset; in statu scilicet illo innocentiae perseverans. Quinimo tam clarè constabat illis de voluntate divina, ut persuasio illa, quæ pertrahente de fructu vetito comederunt, censeatur etiam formalis infidelitas, ex plurium Patrum sensu, ut tradit Bellarminus in tom. 4. de amiss. gratiæ & statu peccati cap. 6. Corruit igitur tota basis hujus Machinæ contra usum probabilitatis jam inde ab Adam; frustra quæsitæ.

Objicies Sextò, Major probabilitas elidit minorem. Ergo non licet in operando sequi sententiam minus probabilem in concursu sententiæ probabilioris.

Respondeo neque assumptum, prout patet ex dictis §. precedenti. Porro pro majori claudatione dico, Rarò admodum hunc casum in praxi locum habere: quia valdè rarus est & singulariter doctus, qui ex principiis intrinsicis potest sufficienter discernere, quanam ex duabus

82 Pars 3. tract. 1. De Opinionum probabilitate
aliam minus probabilem, possunt esse sequen-
tes.

Primò, quia neque constat, neque credibile est extare præceptum generale investigandi & sequendi partem probabiliorem, propter difficultates maximas quæ inde sequerentur in commercio humano. Quando enim postea occurreret nova ratio contra sententiam quæ antea videbatur probabilior, oporteret rescindere contractum ex sententia probabiliori initum: revocare consilium ex illa datum: refarcire restitutionem ob majorem probabilitatem pridem factam, aut non factam &c. uti notavi supra Part. 3. tract. 1. P. 14. Imò fere hæc præstanda essent quoties prodit novus Author qui ostendit partem illam non esse probabiliorem: aut quando peritus iudex in pari causa fert sententiam contra opinionem quæ tibi in agendo aut consulendo visa est probabilior. Certum denique est, nullum dari præceptum generale sequendi semper tutiora, ut in consiliis Evangelicis, & aliis innumeris ostendi potest.

Secundò, si pro sententia probabiliori daretur talis obligatio, sæpe tolleretur in Repub. omnis subordinatio, ac recta gubernatio. Dum enim superior imperabit aliquid probabiliter licitum, & oppositum subdito videbitur esse probabilius, & rationes oppositas elidere, non licebit illi de majori probabilitate suum iudicium suspendere, aut suo superiori obtemperare conformando se illius sententiæ minus probabili, si illicitum sit in concursu probabilioris sequi sententiam minus probabilem. Quod quam perniciosum foret, & omnis disciplinæ laxatum nemo non videt: uti etiam insinuaturn est supra.

Tertiò,

Tertiò, si per majorem probabilitatem semper elidatur minor, sic ut non liceat dicto modo præscindere, & minus probabilem amplecti, Inde sequetur, non licere etiam sequi sententiam magis probabilem: Probatur sequela, ex dictis §. superiori post medium.

Objicies septimò, prohibita est ab Innocentio XI. propositio hæc 3. *Generatim dum probabilitate, sine intrinsecâ, sive extrinsecâ quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Ergo non licet sequi sententiam probabilem relictâ probabiliori.

Respondeo, negando consequentiam: quæ sic concludit: Non licet sequi *probabilitatem quantumvis tenuem*: Ergo non licet sequi ullam probabilitatem quantumvis non tenuem, relictâ probabiliori. Vide quæso, an consequens illud in antecedente contineatur. Certè non magis quam hic: Pater præcepit filio, ne ambulet in extrema crepidine ripæ fluminis: ergo præcepit filio ne usquam ambulet in ripa.

Dico igitur, nusquam nos docere (ut ex antecedentibus liquet) quòd generatim liceat sequi sententiam probabilem: etenim excipimus casum, quo agitur de valore Sacramenti extra necessitatem, vel quo certa injuria, periculum proximi, lex aut conventio in contrarium adest. Et ratio est, quia in similibus quamvis opinio quædam sit speculativè probabilis, non tamen est practicè talis.

Secundò dico, probabilitatem longè aliter accipi à nobis, quàm in propositione damnata: à nobis accipitur pro ea quæ nititur motivo gravi, in propositione pro ea quæ nititur motivo levi, atque etiam pro verissimilitudine qualibet, uti patet ex illis verbis: *quantumvis tenui.* Additur

84 Pars 3. tract. 1. De Opinionum probabilitate
ibi quidem: modo à probabilitatis finibus non exeat;
sed per hoc intelligi nequi probabilitas illa rigoro-
sa seu strictè accepta: alioqui enim proposi-
tio illa sibi contradiceret, cum implicet juxta
communiorè & à nobis assignatam notionem
probabilitatis, dari aliquam opinionem *quan-
tumvis tenuem*, id est, tenui prorsus fundamento
subnixam, & tamen à probabilitatis finibus non
exire..

Præterea vix ulla Theologis doctrina est
communior, quàm ad licitum usum probabili-
tatis requiri, ut probabilitas sit certa; probabili-
tas autem *quantumvis tenuis* tandem deficit à cer-
titudine: neque enim quod proximè accedit ad
confinia probabilitatis & improbabilitatis, fa-
cilè dictu est sitne probabile an improbabile, ita
ut vel hoc titulo propositio sicut jacet, scanda-
losa sit, aut temeraria, statuendo scilicet aut e-
ligendo illud pro regula actionis moralis, quod
proximè, aut forte reipsa accedit ad improba-
bilitatem & imprudentiam. Actus enim vir-
tutum extremi & tenuissimi tam parum distant
à vitiis oppositis, ut vix ab his discerni possint,
ut rectè exprimit Sapiens, *vult, & non vult piger.*
Sed & notandum est, Idem non minus locum
habere in sectando nimio sententiarum rigore,
ut consideranti facile parebit: à finibus enim
virtutum tam per excessum, quàm per defectum
degeneratur, ut in justitia valdè rigorosa, &
valdè languida. Hinc monet scriptura: *Noli
esse justus multum. Non sapere plusquam oportet sa-
pere, sed ad sobrietatem.*

Quinimo hæc doctrina potius ex superioribus
objectione videri possit potius novum robur as-
sumere. Quia declarando licitum non esse o-
perari ex probabilitate *quantumvis tenui*, satis in-
sinuatur.

finuatur, probabilitatem certam, & minimè tenuem nullo modo improbandam esse: ad hoc enim limitatio illa deseruit. Quin etiam cautum fuit, ne actio ex illa ipsa tenui probabilitate censeretur reprobanda, nisi addendo, *quantumvis* tenui, & nisi dicatur, *generatim*, ac etiam *semper* cum ea prudenter agi. Vide an exceptiones illæ non potius firment regulam doctrinæ quæ oppugnatur, & superius exposita est.

Objicies octavò, cum Scriptore recenti: Quædam è propositionibus ab Alexandro VII. & Innocentio XI. prohibitis, erant ante prohibitionem verè probabiles, quamvis oppositæ essent probabiliore & tutiores; & tamen omnes & singulæ prohibentur tanquam scandalosæ & in praxi perniciosæ: ergo signum est, non licere sequi sententiam probabilem, relictâ probabiliore & tutiore: quia alioqui illæ propositiones non potuissent eatenus prohiberi.

Respondeo, negando sequelam: nam inde tantum sequitur, opiniones quæ verè sunt probabiles, posse reddi absolutè improbabiles, si nempe per Sedem Apostolicam declarentur scandalosæ aut aliâ censurâ afficiantur, ut etiam insinuatum est supra P. XXIII. Ad probationem dico, opiniones quæ antea non sunt scandalosæ, reddi tales, dum incipit certò constare omnibus consideratis illas jam non niti motivo gravi, in oppositum accedente condemnatione Pontificis imò potest sententia quædam effici absolutè improbabilis, quando aliquis particularis invenit novam & solidam rationem, quæ manifestè elidet rationem oppositam: ex quo non inferes illam antea non fuisse probabilem & tutam, imò & probabiliorem, imò & communem. Nonne at notum est Philosophiæ peritis axioma

Aristote-

Aristotelicum: Falsa sæpè sunt probabiliora veris? Nemo certè peritus supponit probabilitatem esse prædicatum objecto intrinsicum & inseparabile, norunt omnes illam se tenere ex parte nostri intellectus tali motivo instructi, uti in omni Dialectica docetur.

Hinc æquo Judici statuendum relinquo, quam recta sit hodie quorundam in Scholæ unius Authorum accusatio. Si horū aliquis sententias aliorum aliquas etiam meritò impugnaverit, hoc ipsum in displicentiam non modicam trahitur, uti ex præteritis nimis notum est. Si è contra, aliquã aliorum Authorum sententiam, postea improbatam, cum multis agnoverit probabilem, statim illi uni, non aliis, sententia ista imputatur, & adscribitur, quamvis etiam multis modis illam limitaverit, aut etiam contrariam tradiderit. Hoc, inquam, quam rectum & sincerum sit nihil statuo, sed æquo lectori in rebus passim modernis utiliter considerandum committo.

Postremò congeruntur varia loca, partim ex Jure Canonico, partim ex autoritate Patrum, & Doctorum deprompta; quæ contra usum sententiæ probabilis frustra intorquentur: eo quod non pertineant ad statum hujus controversiæ, in multis ab aliquibus non satis examinata, qui sæpe inter conscientiam probabilem, & dubiam non discernunt, & consilium amplectendi tutiora cum præcepto confundunt. Hæc autem summoperè cavenda sunt in hac quæstione, quã nulla est per Theologiam universam ad praxim magis necessaria, ideoque hic paulò latius deducenda fuit.